

DAKAPO

6.72

med Julbilaga

Personaltidning för AB Bahco Ventilation · Ansvarig utgivare Eskil Sjödin

HÅLL SVERIGE RENT

Det som göms i snö...

Gunnar Hybinette demonstrerar bilvärmarens funktion för riksdagsman Thure Jadestig (s) i samband med riksdagsledamots besöket på Bahco (se under aktualiteter)

○ VD informerar

Den besvärliga konjunkturen håller en-
vist i sig, i varje fall här i Sverige. Bygg-
marknaden har väl inte på länge varit
så dystert som den är nu. I denna situa-
tion framträder skillnaden mellan vårt
företag och de som är mindre effektiva.
Just den svåra konjunkturbilden ger
oss chansen att pressa tillbaka våra konkurren-
ter. I såväl verkstäder som på
montageplatser, kontor och laborato-
rier måste alla satsa vilja och energi för
vår fortsatta framgång och bestånd.

Det skall vara vår strävan att stärka vår
marknadsposition och lönsamhet. Det-
ta kommer inte bara våra aktieägare
till del utan även samtliga anställda i
form av ökade förmåner, säkrare för-
tjänstmöjligheter, ökat utrymme för
investeringar i säkerhets- och miljöbe-
främjande syfte m m.

Redan för ett par år sedan, då vi kon-
staterade att vi ej skulle nå tillräcklig
expansion, trots starkt grepp om den
svenska marknaden, ökades våra olika
insatser på exportmarknaderna kraf-
tigt.

Nu börjar vi skörda de första goda fruk-
terna av detta arbete, vilket visat sig i
utvecklingen av vår exportverksamhet.
Glädjande är också att konstatera att
denna trend till ökning ser ut att hålla
i sig. Låt oss alltså med gemensamma
krafter se till att vi kan bibehålla vår
internationella konkurrenskraft genom
att även i fortsättningen sälja kvalitet
till konkurrenskraftiga priser. Detta
ger då också den för oss fortfarande
största marknaden – den svenska – ett
starkt stöd.

De statliga bidragen till industrin för
miljövårdssatsningar har starkt stimule-
rat vår försäljning inom avdelning I.
Detta tillskott i försäljningen har kom-
penserat visst bortfall på andra sektorer
och medfört att vi framförallt i B-verk-
staden har haft god beläggning under
större delen av året.

Dessa framgångar samt ytterligare någ-
ra andra har medfört att vi inte behövt
friställa personal, som många andra fö-
retag, utan oberoende av rationalisering-
ar har vi kunnat öka arbetsstyrkan un-
der året.

När vi nu snart går för att fira jul, så
låt oss göra detta med i första hand de
positiva intrycken från 1972 i minnet
och i den förvissningen att vi gjort ett
gott arbete och förtjänar några dagars
fest och vila. I andra hand måste vi
dock ägna en tanke åt framtiden. Det
nya året kommer att bli krävande om
uppsatta mål skall nås. Med den goda
anda som råder inom företaget och
med den tillförsikt och framtidstro
som vi har, vet jag att vi kommer att
lyckas.

En del av detta nummer av Dakapo äg-
nas åt nöje och förströelse. Det bör väl
komma väl till pass under den helg som
jag hoppas skall bli trevlig för alla.

Tack för i år!

Gunnar Hybinette

Översättning på finska ges i en separat bi-
laga.

Omslagsbild

Affisch ur – håll Sverige rent – kampanjen

Det som göms i snö...

är temat för "Håll Sverige rent" i vinter. Fortsättningen på ramsan vet Du nog "kommer upp i tö" och det är viktigt att vi alla hjälps åt så att när våren 1973 kommer så blir det en ren vår.

Informationskampanjen "Håll Sverige rent" syftar alltså till att vi skall bli medvetna om vad nedskräpning och skadegörelse kostar oss. Ett kolapapper som vi "tappar" i naturen är inte värt ens ett öre. Men att städa undan papperet kostar 50 öre. Det är alltså en dålig affär att skräpa ned eftersom vi själva får betala städningen i naturen med våra skattepengar.

Och skulle Du bli tagen på bar gärning när Du skräpar ner så kan Du få böta eller t o m åka på ett fängelsestraff på sex månader. Men då rör det sig om grov nedskräpning.

Om alla hjälps åt att nedbringa den till stor del onödiga nedskräpningen omkring oss så får vi bättre råd att angripa de stora miljöproblemen som gäller luften, vattnet och den totala renhållningen.

Här något av det vi kan vinna genom att minska nedskräpningen i naturen och vår närmiljö:

- o **Minskade kostnader**

Minskad nedskräpning innebär stora besparingar genom att städkostnaderna för kommun och vägverk ned-

bringas. Den enskilde och samhället slipper utgifter för skador på människor, djur och maskiner.

- o **Minskade medicinska risker**

Varje år skadas ett stort antal människor och djur av skräp, t ex skärskador av glas och plåt, skador genom onödig stängseltråd, plast som fastnat i tarmkanalen hos djur och förgiftningstillbud p g a cigarettfimpar.

- o **Minskade hygieniska risker**

Skräpföremål utgör i många fall smitthärdar. Uppenbara sådana är ekskrementhögar vid vägarnas rastplatser, men matrester, emballage och skrotbilar kan också vara risker ur hygienisk synpunkt.

- o **Minskade brandrisker**

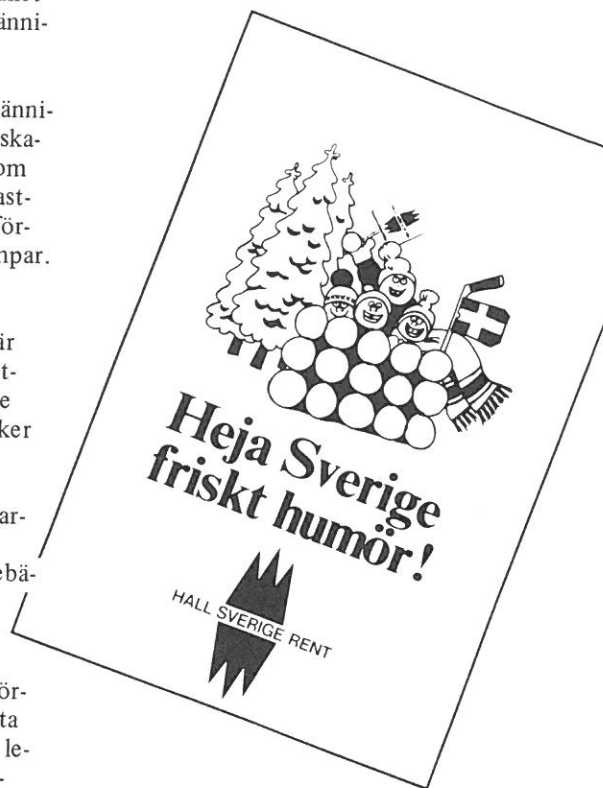
Skogsbrand kan vållas av bl a cigarettfimpar. I boendemiljön kan skräp på vindar och i kallare innebära allvarliga brandrisker.

- o **Minskade driftsstörningar i jord- och skogsbruk**

Ölburkar kan orsaka stopp på skördetröskor. Glas i ensilage gör detta oanvändbart och kan i värsta fall leda till nödslakt av kreatursbesättningar. Övergivna fordon på skogsvägar utgör transporthinder.

- o **Ökad trivsel**

Varje människa har behov av att vistas i en ren och trivsamt miljö. En minskad nedskräpning i natur och tätorter är därför av intresse för alla.

World Wild life Fund

Det gäller inte bara att hålla Sverige rent Hela jorden måste vårdas för att vi människor ska ha en framtid att se fram emot. World Wildlife Fund (WWF) är en stiftelse som vill väcka oss människor till insikt om bl a denna angelägna sak. "Världsnaturfonden" vill verka för att hotade växt- och djurarter ska överleva och dess verksamhet finansieras till stor del genom insamlingar, bidrag och gåvor. Önskar Du på något sätt stödja stiftelsen kan Du vända Dig till World Wildlife Fund, Futuna, 140 41 Sorunda.

Hjälp till att i vår tids ark till framtiden rädda naturens skatter de Du drömt om de Du vill visa Dina barn de Du vill bevara Det är nu vi måste rädda framtidens natur

Två hörn i "trekanten"

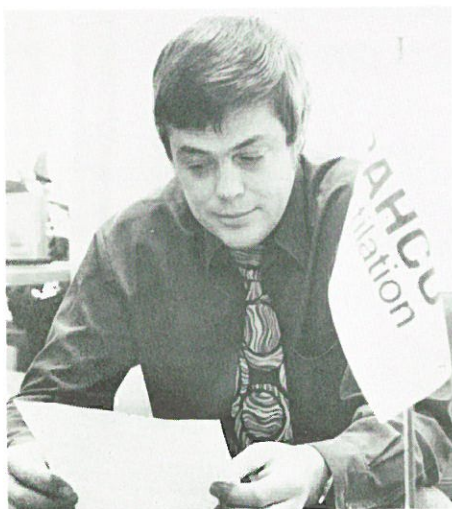
Dakapo har besökt två av hörnen i "trekanten" – nämligen Örebro och Borlänge.

En trekant erhåller man nämligen om man sammanbinder de tre distriktskontoren i Örebro, Karlstad och Borlänge. En extra stark samhörighet får man i och med att man från Örebro hjälper till med viss försäljning och viss orderbehandling i de två övriga städerna.

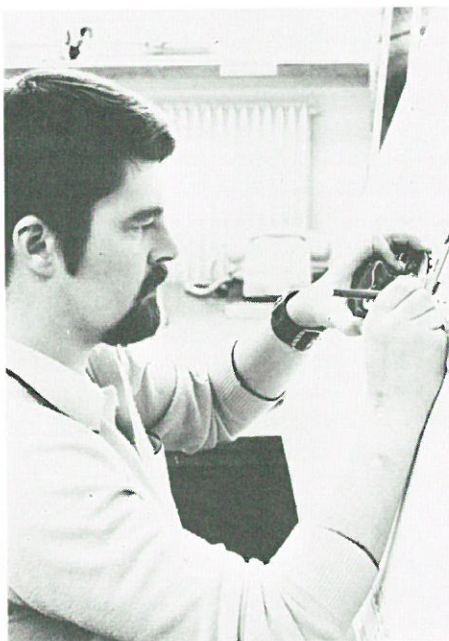
Ett försäljningskontor startade i Örebro så tidigt som 1954 men de mycket trevliga lokaler som man nu residerar i vid stora genomfarten fick man 1965.

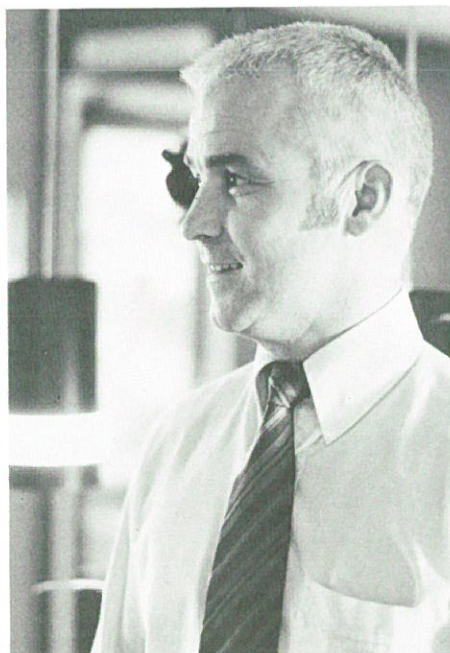
Jan Cardell är chef för kontoret där han installerades 1971 efter att ha startat upp och i ett par år ha förestått Borlänge-filialen. Han berättar att man nu har det ganska arbetsamt med många förfrågningar, men att man arbetar i en kärv konkurrenssituation med många om kakan.

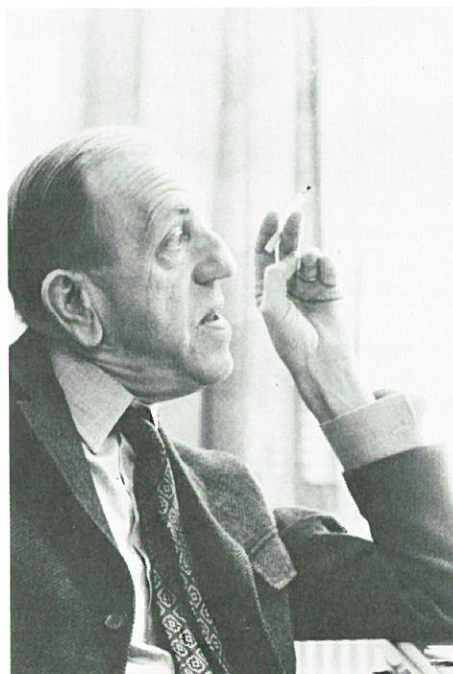
Carleric Frövik är ritare. Har nyligen blivit pappa för andra gången och är i det närmaste återställd från den påfrestningen. Studerar på kvällarna och ser fram mot en ingenjörsexamen så småningom. Är också vår hyllnings- och adresstexttecknare. Squashar oregelbundet.

Rune Höberg håller på med anläggningsuppföljning både inom komfort- och industrianläggningar. Han ser till att erforderligt material finns på plats och det är även hans uppgift att se till att anläggningen fungerar sedan den installerats.

Bengt Engvall är projektör och har med åren blivit något av en specialist på industrianläggningar. Sedan 1961 har han bl a arbetat som konsult för Sandvikens Jernverk – ett jobb som tidigare tog halva hans arbetstid i anspråk. Bengt är nestorn i gänget med sina 23 år i företaget. De första åren var han i Enköping men de senaste 17 åren har han varit anställd i Örebro, där han sysslat med så gott som allt inom industrieringsproblematiken. Han talar inte gärna högt om sina bedrifter men det framkom i alla fall att han varit med om att ta fram bl a taklanteminer för martinverk (stora taköppningar) och stora filter med aktivt kol för rening av luft. Det största filtret innehöll 16 m³ kol.

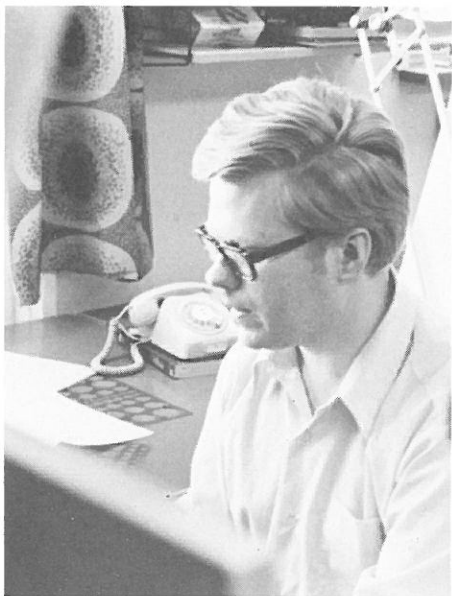

Lennart Elfström är sysselsatt med försäljning av hela program men säljer även företagets egna förslag.

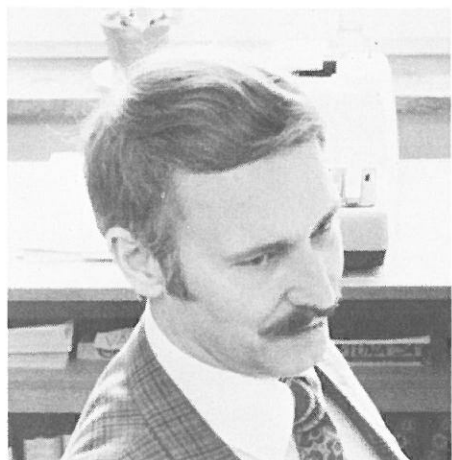
Ingemar Olsson är konstruktör-ritare.

Tord Jogenbro är också konstruktör-ritare.

Sven Hjerling är försäljare av hela program på både hemkomfortsidan och industrisidan. Sysslar även med kalkyler.

Yvonne Göransson svarar för orderbehandlingen och korrespondensen. Spelar dessutom squash flitigt på fritiden.

Gudrun Olofsson sköter "koppleriet" och en del andra kontorsgöromål och har en av Bahcos gladaste telefonröster.

Lennart Appelros, konstruktör och säljare. Har nyligen fyllt 50 år, villaägare, odlar diverse grönt i eget växthus. Sysslar också i viss mån med kaninuppfödning. Gillar Bach.

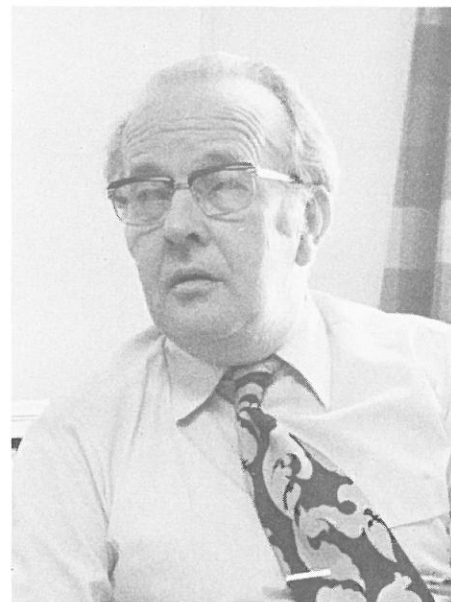

Stig Engvall sysslar med för- och efterkalkyl och även litet försäljning.

Sven-Erik Willén håller huvudsakligen på med försäljning av Thermobloc och kylaggregat.

Berättar att han för en tid sedan vann en tavla i en intern tävling på kontoret där det gällde att sluta röka, men "tavlan var så d-a dålig så jag lämnade tillbaka den och började röka på nytt".

Fiskehistoria

Apropå fisketävlingen vi hade i Dakapo för en tid sedan berättar Sven-Erik Willén om sin farbror Ragnar i Frövi. — Han berättade för mig om en stor gädda, som han fått. När han rensade gäddan hittade han bland annat en stor börs i magen på den. I börsen låg 74 öre och en papperslapp på vilken det stod: "Till pepparrot". "Nu skarvar Du väl rätt bra, som alla fiskare gör", sa jag. "Tja" sade han "jag får väl erkänna att jag tog till litet grann, det var bara 72 öre i börsen".

Borlänge

Borlängekontoret är ett av de senaste tillskotten av företagets försäljningskontor. Det startade för fyra år sedan och har nu nya moderna lokaler i de centrala delarna av stan'.

Med sina 2,5 man är kontoret ett av de mindre i landet och detta innebär att de som jobbar där måste kunna någonting om allting för att klara jobbet.

Kenneth Löf, som innan han blev chef för kontoret arbetade i ett par år på Enköpingsfilialen, berättar att man på granntomten har fått ventilationsjobb på ett affärs- och kontorshus – ett projekt på ca 930.000:-. Det är ett intressant projekt därigenom att Bahco Ventilation för första gången står för både Ventilation, Värme och Sanitet samtidigt som man också för första gången installerar en komfortanläggning som innefattar ett sekundärt kylsystem för kontor.

Gerd Andersson vikarierar för Gill Simon sedan februari i år. Gerd arbetar halvtid och hon sköter bl a skrivarbetet på kontoret, upprättar offerstatistik och svarar i telefon.

Alf Andersson sysslar med litet av varje. Hoppar in där han bäst behövs för varje gång. Får i sitt jobb kontakt med en massa människor och det trivs han bra med.

dagens skydds ruta

Mellan produktionsledningen och Verkstadsklubben har en överenskommelse träffats om att företaget på prov, t v kostnadsfritt, ska hålla med speciella arbetsglasögon för verkstadspersonal som måste använda slipade glas och samtidigt behöver skyddsglasögon.

Företaget håller med ett förvaringsfodral, ett par bågar av typ F 9845-49 SM av fabr American Optical Company AB och ett par maskinslipade glas till dessa, högst ett par glas om året.

Glasen ska förvaras så att de inte skadas genom mekanisk åverkan. Glasögon som skadats vid olyckshändelse kan kostnadsfritt ersättas efter godkännande av produktionschefen.

Du som vill utnyttja detta erbjudande kan vända Dig till Din arbetsledare som på en särskild rekvisition bestyrker att glasögon beviljas. Tillsammans med Ditt glasögonrecept visar Du upp rekvisitionen för företagsläkaren som sedan attesterar rekvisitionen.

Du får sedan själv på fritiden beställa, prova ut och hämta glasögonen hos Lagerströms Optik. Ta med Dig rekvisitionen och lämna den i affären där den utgör betalning i enlighet med vad som sagts ovan.

Detta system gäller från den 1 december 1972.

Åke Nilsson

...och alla är trötta

En medlem i Socialstyrelsens medicinska expertgrupp för kost och motion har beskrivit nuläget för "Medelsvenson" på följande sätt: Mannen är äderförkalkad, kvinnan är överviktig, sonen har fått sina första löständer, dottern har jämbrist och alla är trötta . . .".

socker och feta potatisprodukter. Men vad hjälper en sund kost om man inte kan låta bli att totalförgifta kroppen med nikotin och tjära dagligen. Man vet nu säkert att rökning är mycket skadligt och att alla som röker bör sluta för sin egen skull, ju förr desto bättre.

Det betyder med andra ord att en viss oro börjar ge sig till känna på s k ansvarigt håll för våra levnadsvanor. Det torde inte vara oberättigat. Sjukvårdskurvan stiger brant uppåt i Välfärdssverige och vi kommer aldrig att ha råd eller personella resurser för att bygga ikapp den för varje dag växande efterfrågan på sjukvårdande insatser. Finns det då inga möjligheter att bryta trenden? Svaret blir här obetingat ja och grundar sig på väl beprövad erfarenhet och vetenskapliga undersökningar utförda bl a i Sverige.

Låt oss börja med vad vi stoppar i oss, d.v.s. vår kost. Det är ju aktuellt hela året men nu står ju dessutom julen för dörren med allt vad det innebär av läckerheter. År 1900 åt vi 2 hg socker eller sockervaror per person och år men idag är samma siffra 50 kg. Här finns en stark överkonsumtion utan tvivel, med allt vad det innebär av fettbildning, tandskador etc. Pomes frites och liknande fettbemängda potatisprodukter har ersatt den vanliga potatisen vilket är i högsta grad oroande. Äggviteprodukter och grönsaker blir en allt mindre del av vår dagliga föda. Istället borde den delen öka på bekostnad av

Till sist motionsdelen. Varje människa borde så långt det är möjligt syssla med en stimulerande fritidsträning av kroppen minst 20 minuter per dag och dessutom ta sig en eller ett par timmar i veckan med en genomkörare i en lämplig utemiljö. Denna uppmaning bygger på undersökningar, som är utförda i Sverige där man samtidigt upptäckte att nästan varannan person som sitt enda fritidsprogram f n har att knäppa på och av TV:n och däremellan sjunka ned i fätöljen. Träning av en grupp människor arbetande på ett varuhus i Sverige gav följande för individen positiva upplevelser: Mindre trötthet i arbetet och på fritid, mindre muskelsmärter efter arbetets slut och en bättre cirkulation som bl a visade sig i form av bättre kondition och mindre svullna ben.

Jag tror personligen att 70-talet kommer att innebära att vi alla måste medverka till att skapa något som gör oss friskare såväl psykiskt som fysiskt. Kalla det gärna friskvård och låt företagshälsovården dela med sig av sina erfarenheter. Men utan Din egen insats går det inte. Vågar Du låta bli?

Den svenska normalfamiljen?

○ aktualiteter

"Referral hospitals and schools"

I sultanatet Oman, som ligger vid Persiska viken har Bahco Ventilation sedan januari i år varit engagerat i stort byggnadsprojekt benämnt "Referral hospitals and schools". Det omfattar uppförande av kompletta "miniatyr-samhällen" på 6 olika ställen inom landet. Det är flera svenska företag

Han berättar att han fick lägga ner en hel del jobb i början på att lära upp sina montörer (8 st) men efter en tid blev de så skickliga att de kunde skickas ut på egna jobb som de klarade riktigt bra. Med sig hade då varje montör en "kuli" (hjälpare). Helt utan problem har det naturligtvis

En av anläggningarna under uppförande

En måltid på omanskt manér

som är inkopplade på projektet och Bahco Ventilation står då för ventilationsanläggningarna till dessa byggnader. Företaget har även hand om installationerna av ventilationsanläggningarna genom vår verkmästare (SMM) Thorbjörn Jönsson som har varit på plats sedan början av året.

inte gått berättar Thorbjörn. Kommunikationerna i landet har hela tiden varit ett problem. Luftkanalerna tillverkas i grannlandet Dubai och fläktarna och annan utrustning kommer från Sverige och i viss mån även från Japan och USA och innan materialet kommit på plats har det mesta blivit transportskadat pga de mycket dåliga vägarna. Någon tid att beställa nytt material har inte funnits utan det har bara varit att reparera grejorna och de har faktiskt fungerat bra trots den omilda behandlingen.

Swedevelop Hospital AB är ett svenskt företag vars huvuduppgift är att samordna och planera uppförandet av kompletta sjukhusanläggningar utomlands. 7 svenska företag, alla med mångårig erfarenhet av sjukhusbyggen, är delägare i detta företag och Bahco Ventilation är då det företag som står för Ventilationsutrustningen i de projekt som "Sweho" administrerar. Swedevelop Hospital AB bildades vid mitten av 1960-talet och det består idag av ca 6 personer som sköter administrationen. Företaget har byggt ett sjukhus i Västtyskland men sin största satsning gör man i länderna kring Persiska viken.

Från Bahco Ventilations sida är det avdelning K:s utlandssida som står för samarbetet med "Sweho" AB.

Montering av takfläkt och takstos

För att återgå till dessa "miniatyr-samhällen" så består de bl a av operationshus, vårdbyggnader, service- och lab.-byggnader, skola, polisstation, förråds- och adm.byggnader och villor för läkare och sköterskor.

Materialleveranserna har för vårt vidkommande uppgått till ca 1,25 milj kr och har bestått av bl a KBN luftfuktare, takstosar och fläktar. För Bahco Ventilations vidkommande kommer arbetet att vara avslutat före kommande årskifte.

Entreprenör för projektet har varit Swedevelop Hospital och totalt har anläggningarna kostat 46 milj kronor.

Invigning av Bahco France

I Goussainville – en förort till Paris – har en ny verkstad och kontor placerats – Bahco France SA. Lokalema är färdigbyggda och inrymmer verkstad 300 m² lager 850 m² samt kontor mm 600 m². Produktionen har startat med 2 man och

en spiromaskin för tillverkning av raka rör. Produktionen utökas med OKA tillbehör i början av nästa år med en beräknad personal av 8 man. Chef för verksamheten är Monsieur C Vaude.

Den nya fabriken i Goussainville

F v Gunnar Hybinette, Generale Puget, f d fransk ambassadör i Stockholm, Bengt Thörnqvist, Claude Vaude och Ulf Styren.

F v Ulla Pettersson, sekreterare på sälj- och Kate Roth, Vaudes sekreterare

Riksdagsledamotsbesök på Bahco

I slutet av november besöktes företaget av ett antal riksdagsmän. Besöket började med en presentation av koncernen och rundvandring i verkstaden varefter följde en diskussionsstund i hörsalen. Ett par av diskussionsområdena var "vår internationella konkurrenssituation", och "ett miljövårdsföretag ser

på miljövårdsproblem". Förutom riksdagsmännen och medverkande från Bahco Ventilation och Bahco Verktyg fanns också på plats representanter för Enköpings kommun, Sveriges Industriförbund, Sveriges Mekanförbund och fackrepresentanter från både Ventilation och Verktyg.

F v F Helge Enberg, kommunalrådet Bengt Björkman och kommunalfullmäktiges ordförande Alvar Ehlin.

F v Riksdagsman Paul Brundin (m), TV Folke Nilsson och riksdagsman Karl Bengtsson (fp)

Övriga besök under 1972

Under året har vi haft ett stort antal olika besök här på företaget t.

Antalet vanliga studiebesök (skolor, pensionärer, husmorsföreningar o likn) har varit 35 med totalt ca 850 besökande.

de. Till detta kommer dessutom 19 1-dagars PRYO-elever och 20 st 2-veckorselever som fått praktisera på olika ställen inom företaget. Man har dess-

utom tagit emot ca 100 besök som närmast kan betecknas som affärsbesök och vid dessa räknar man det totala antalet besökande till ca 300.

Arbetstiderna under 1973

Arbetstiderna för de verkstadsanställda har nu kommit ner i 40 tim/vecka och ser ut så här:

Dagtid 07.00–11.00; 12.00–16.06
1:a skiftet 05.24–09.00; 09.30–14.00
2:a skiftet 14.00–18.00; 18.30–22.36

För kontoren gäller samma tider som under 1972. Den enkät som gjordes gav vid handen att en majoritet (73%) av de röstande (470 st) önskade behålla 1972 års arbetstider som alltså blir så här:

07.30–12.00; 13.00–16.35

De extra minuter som vi arbetar varje dag – 6 min i verkstaden och 5 min på kontoret (orsaken till denna skillnad är att man på verkstadssidan räknar timmarna i tiondelar) – leder till att vi får 3 dagars extra ledighet under året och de lediga dagarna blir: Måndagen den 30 april, fredagen den 1 juni och måndagen den 31 december.

Inmontering av kylaggregat

Rapport från hotellbygget i Polen

I vårt första nummer för i år kunde vi berätta om att avd K fått en stororder på ett 35 våningar högt hotell i Polen. Hotellet som inrymmer 850 rum är av högsta klass med bl a kyla på rummen och det beräknas vara klart vid årsskiftet 73–74. Skånska Cementgjuteriet bygger.

Från vår verkmästare på platsen, Karl-Erik Mattsson, har Dakapo fått följande rapport:

”Hotell Intercontinental Orbis i Warszawa skjuter i höjden med en fart som inte bara imponerar på polackerna utan även med svenska mått mätt är byggtakten imponerande. Där i april i år en stor grop fanns reser sig nu en 18 våningar hög huskropp som efter ytterligare några veckor (1 april –73) skall vara ett 35 våningar högt hotell. Den egentliga höjden blir ”bara” 34 våningar men under en natt i november växte hotel-

let plötsligt 1 våning p g a att våning nr 13 döptes om till nr 14 – detta på Intercontinentals inrådan. Man kan förmoda att denna hotellkedja har gjort

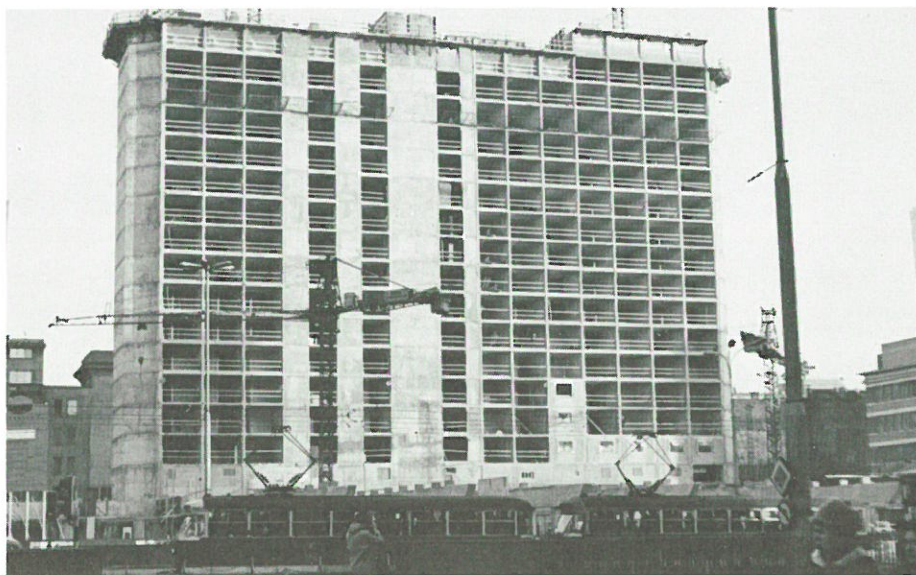
sådana erfarenheter att de vet vad det kan innebära att erbjuda en gäst ett rum på 13:e våningen.

För Bahcos del, och även för andra entreprenörer, är ordet planering ett verkligt nyckelbegrepp då allt material till hela hotellet tas från Sverige så det vill verkligen till att materialbehovet kan planeras. För vår del har det emellertid inte varit några problem utan vår man på materialsidan i Enköping har skött det hela med den äran.

Att Bahco Ventilations verksamhet i detta projekt väcker mycket stort intresse – det gäller såväl våra produkter som det montage tekniska arbetet – kan man avläsa i att montagearbetet filmas och att många studiegrupper varit på plats och studerat anläggningen, bl a en grupp från Instal (Polens motsvarighet till statens provningsanstalt i Sverige).

För oss hotellbyggare här var det med verklig glädje vi mottog bordtennisutrustning och tröjor från Bahco IF. Det kom verkligen väl till pass och den 1 november startade vi en korpturnering i bordtennis med lag från alla underentreprenörer och flera lag från Skånska Cement. I den här turneringen ska alla spela mot alla så den blir inte klar förrän i mitten av februari nästa år. Just fritidsaktiviteter av detta slag visar sig ha en verkligt stor betydelse när det gäller att hålla humöret på topp och när ”hotelledan” gör sig påmind.

Med hälsningar från Bahco-gänget i Warszawa.

Den raskt växande hotellkroppen i Warszawa

Skol-SM i friidrott

I slutet av september genomfördes skol-SM i friidrott i Uppsala. Hela funktionsnärstaben var utrustade med overallsjackor från Bahco Ventilation.

Jackorna, som var gula, gjorde ett mycket effektivt intryck mot den gröna fotbollsplanen.

Tävlingarna bevakades bl a av TV med inslag i sportspegeln.

25 år vid företaget

Hans Wulff, verkställande direktör i A/S Bahco, firade den 17 november 25-årsjubileum vid det danska dotterbolaget.

Han startade sin karriär som försäljare av Bahco-verktyg och Primus-apparater och han var sedan aktivt pådrivande när det gällde att bredda sortimentet.

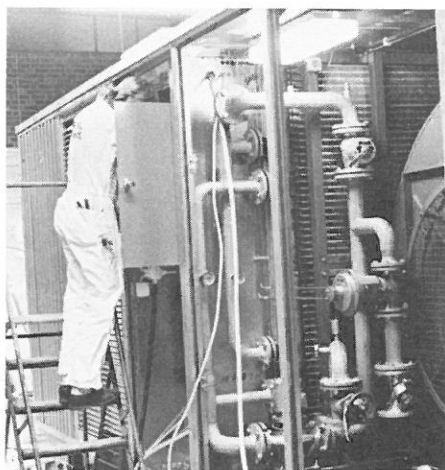
1955 medverkade Hans Wulff i etableringen av A/S Bahco, som med åren vidareutvecklades i två stora avdelningar, nämligen Handelsavdelningen i Söborg

och Bahco Ventilation i Frederikssund, den anläggningsbyggande delen.

Den golf- och musikintresserade Hans Wulff firades på danskt manér dels vid en reception på A/S Bahco och dels vid en festmiddag i Köpenhamn.

Nytt klimataggregat

Ett nytt klimataggregat AEA har framtagits. Detta levereras färdigmonterat från verkstaden och skall placeras på yttertak. Största aggregatet kan leverera en luftmängd av 60.000 m³/h och dess volym är ca 26 m³. Över 2000 varianter finns. De första 18 aggregaten är tillverkade till Volvos nya Kalmarverkstad.

Ny chef för A/S Bahco Frederikssund

Till chef för A/S Bahco i Frederikssund med ansvar för det danska bolagets anläggningsverksamhet har utsetts ingenjör Bengt-Arne Malmström. I samband härmed har han även utnämnts till överingenjör i det danska bolaget.

Bengt-Arne Malmström började hos oss 1962, till att börja med som anläggningsritare och därefter som försäljningsingenjör på industriavdelningen i Enköping.

Han blev chef för filialkontoret i Halmstad 1967 och distriktskontoret i Luleå 1970.

Unik båttransport

Under hösten hade företaget en något ovanlig transport av en av sina luftreningssystemprodukter. Det var en slangfilteranläggning som sändes direkt från hamnen i Enköping till Slite på Gotland, där den ska användas i en hammarkrossmaskin som AB Cementa har där.

Lastning av slangfiltret i Enköpings hamn

Lucia-kaffe i matsalen

Från S:t Iliasskolans åk 7 kommer dessa skönsjungande damer som förgyllde Luciafirandet på företaget. I likhet med tidigare år bjöds de morgonpigga av våra anställda på musik och Luciakaffe.

Trevlig M miljö

På avd M har man sedan september i år förärats med ett nyrestaureerat storum. I den för Dakapo-ögon trevliga miljön sitter 11 personer och håller på med orderbehandling och leveransplanering.

Information om AR-projekt SM

I samband med 1971 års revidering av företagets AR-program tog dåvarande chefen för avdelning SM, Gunnar Winkvist, initiativet till en utredning.

Målet för förundersökningen var att utreda möjligheterna till effektivisering och samordning av rutinerna för i första hand:

förkalkylering, positionsuppdelning, styckning, beredning och efterkalkylering av kanalproduktionen.

De fem i projektgruppen. På den övre bilden har hamnverkengänget med f v Bengt Pettersson, Leif Jansson och Jan-Erik Johansson och på den nedre bilden ses f v Bo Wallen och Örjan Dawoust.

En arbetsgrupp bildades och den började sitt arbete den 23 januari 1972.

Medlemmarna i denna har från avdelning SM varit Leif Jansson, Bengt Pettersson, Jan-Erik Johansson och till en början Torbjörn Strömstedt.

Från avdelning AA har Örjan Dawoust (projektledare) och Bo Wallen (systemutveckling och programmering) deltagit.

Dessutom har många på verkstaden, beredningen och styckningen, ingen nämnd och ingen glömd, aktivt deltagit i systemutvecklingsarbetet.

Förundersökningen visade att det särskilt inom beredningen fanns stora möjligheter till rationalisering med hjälp av vår dator.

Beslutsgruppen gav därför arbetsgruppen klartecken till utformning av ett nytt system för planering och beredning av produktionen.

I maj -72 fattades definitivt beslut om programmering och detaljutformning av systemet och under hösten har sedan de nya rutinerna successivt lagts om och när detta läses kvarstår vissa finslipningar av systemet.

Hur har då arbetsrutiner, organisation och personalbehov påverkats av det nya systemet?

Vad beträffar arbetsrutinerna så har datorn övertagit en stor mängd rutinarbete som till exempel: beräkning av ämnesmått, beräkning av tillverknings- och montageackord, utskrift av kanalspecifikationer, materialrekvisitioner, ackords- och materialsammansättningar, märklappar, detaljspecifikationer och planeringslistor.

Det som finns kvar inom beredningsfunktionen är nu i princip kvalificerad specialberedning som inte till rimliga kostnader kan klaras av med datorns hjälp.

Angående organisationen så har den tidigare beredningsfunktionen upplösts och istället har en specialberedningsgrupp bildats. Denna grupp kommer organisatoriskt och lokalmässigt att överföras till verkstaden med funktionsbe-teckningen SMDP.

I samband med denna omorganisation har en ombyggnad av verkstadskontoret gjorts.

Vad beträffar personalbehovet så har de nya rutinerna minskat det sammanlagda personalbehovet på tjänstemannasidan med 6 personer. Reduceringen har successivt genomförts under hösten genom naturlig avgång, pensionering och omplacering inom företaget.

Här är några röster från personer som på något sätt varit inblandade i projektet

AA Carl-Eric Gestberg

”Särskilt i ett avseende vill jag framhålla SM-projektet som ett mönsterprojekt. Det gäller linjeavdelningens aktiva medverkan i systemutvecklingsarbetet där alla berörda personer, såväl på verkstaden som kontoret, positivt har bidragit till det goda resultatet.

Utan denna uppslutning, speciellt under det arbetsamma genomförandeskedet, hade projektresultatet med säkerhet blivit betydligt svårare att uppnå.

Jag ser detta som ett bevis för att vår strävan att i högre grad engagera linjen i AR-frågor är en riktig väg att gå.”

SA Malte Gulin

”För att fullgöra sitt samhällliga ansvar och möjliggöra en förbättrad arbetsmiljö krävs att företaget har god lönsamhet – en lönsamhet som vi skapar tillsammans oavsett om vi arbetar på verkstadsgolvet eller på kontoret. Den stegrade kostnadsnivån måste därför bekämpas genom t ex aktiv rationalisering för att därigenom kunna anpassa den till den aktuella konkurrensituationen på marknaden. En annan positiv effekt av rationaliseringar är också att rutinartade arbeten ofta kan elimineras.

AR-projekt SM, som nu genomföres, är ett utmärkt exempel på hur ett rationaliseringsprojekt kan utformas och genomföras genom en aktiv och positiv samverkan mellan medarbetare av alla kategorier – en samverkan som jag hoppas även i fortsättningen skall känneteckna våra gemensamma insatser.”

SMKB Sune Malmberg

Jag tycker att AR-jobbet har skötts på ett fullt tillfredsställande sätt. Vi har informerats i god tid och omplaceringarna har ju gått smärtfritt vad jag vet. Det var litet besvärligt i början med allt nytt som omläggningen förde med sig men det är ett övervunnet stadium nu och så småningom kommer jag att flytta ner på verkstaden med mitt kontor för att beredningsarbetet ska underlättas ytterligare. Än så länge är det bara OBK (rektangulära kanaler) som lagts på data men så småningom är det meningen att även OKA (runda kanaler) ska föras över på samma sätt till data liksom vår internfakturerings. Jag ser positivt på det hela och tror att det så småningom kommer att fungera bra.

P Eskil Sjödin

”Jag tycker att det här har varit ett AR-projekt som drivits på det sätt som projekt ska drivas. Såväl själva projektarbetet som informationen och genomförandet har skötts på ett mycket tillfredsställande sätt. Det är för tidigt att ännu uttala sig om de långsiktiga effekterna men som det ser ut nu kommer resultatet att bli betydande omkostnadsminskningar.”

EK Carl-Axel Svegmär (SIF-ordf)

”Att man ska förenkla rutinerna inom ett företag är helt i sin ordning och i det här fallet har man också skött personalomflyttningen på ett riktigt sätt. De som blivit satta till att handha det nya systemet har fått lära sig hur det ska skötas och det är verkligen viktigt att personal får lära sig ett nytt arbete på ett tidigt stadium för att bland annat undvika den otrivsel som uppstår när man håller på med arbete man inte behärskar.”

IA Örjan Davoust

”Det här är det roligaste projekt jag drivit och det är mycket beroende på att alla har ställt upp så helhjärtat för att försöka lösa problemen. Det har varit ett mycket gott samarbete med alla inblandade, både inom själva projektgruppen och alla de vi samarbetat med.

ADRD Birgitta Westerberg

Hon är en av dem som fått ett annat arbete – hon håller på att utbilda sig till stansoperatris. Tidigare var hennes arbetsuppgift att sitta och bereda allt som kom från styckningen. Det gällde att beräkna plåtkvadrat, isoleringskvadrat och ackord mm.

”Jag har hållit på alldeles för kort tid med det nya jobbet för att kunna säga hur det går. Jag håller på att lära mig det med hjälp av en bandspelare och jag tror nog att det ska gå bra bara jag klarar jobbet. Det är trevliga arbetskamrater jag har omkring mig så jag kommer säkert att trivas med mitt nya arbete.”

Ruben Eriksson, ritsare

”Det var mycket småfel i början men nu börjar det gå bättre. Det är ju så att det alltid är värre i början när man kör igång med någonting nytt men att det går bättre när man blivit van. Det märks också att det blir färre fel för varje vecka och det här systemet blir säkert bra när alla småfel kommit bort. När det hela väl kommit igång så kommer ingen förändring att märkas i mitt arbete.”

Medarbetare kan man indela i fyra grupper

1. De få som sörjer för att någonting händer.
2. De många som sörjer för att ingenting händer.
3. De många som ser på hur någonting händer.
4. Den övervägande majoriteten som inte har någon aning om vad som överhuvudtaget händer.

Jan-Erik Johansson, instruktör
 ”Det är ganska rörigt nu i början men det blir väl bättre när vi kommit igång. Jag var med från början i den här arbetsgruppen och det är väl ett problem det här att vi inte riktigt förstår data-språket och de inte riktigt förstår oss men trots detta har det gått skapligt. Jag får hålla kontakt med data och ringa när det är något fel som ska rättas till och en fördel med det här systemet är ju att om man en gång rättat till alla fel i listan så blir det alltid rätt i fortsättningen.

SMD Bengt Pettersson
 ”Det är för tidigt att uttala sig om resultatet ännu men ett av resultaten har i alla fall blivit en väsentlig nedskärning av omkostnaderna. En annan värdefull sak i sammanhanget är att man kunnat minska personalstyrkan utan några friställningar.
 Jag vill dessutom säga att jag tycker att man började det här AR-projektet i rätt ände i och med att man först gick ut i

verkstaden och pratade med de killar som omläggningen skulle drabba. Jag är också glad över att alla hjälpt till så helhjärtat och jag vill i det här sammanhanget speciellt omnämna verkstads-personalen som hela tiden ställde sig beredvilligt till förfogande för att ge sina synpunkter.”

SMD Marianne Harinen
 ”Det blir naturligtvis en hel del problem i början med ett sån't här system innan det hela kommer igång. Jag håller bl a på med sortering av datalistor och tillhörande kort och under igång-kömingstiden har det blivit en hel del övertid. Eftersom ändringar har skett hela tiden så har vi ännu inte utarbetat någon rutin för arbetet men vi hoppas på att det ska ordna upp sig så småningom och det märks också att det börjar gå litet bättre nu. Visserligen har jag fått fler arbetsuppgifter nu men jag ser ingenting negativt i det då det i alla fall skett en förbättring i stort sett.”

○ verkstadsnytt

Hörlurar i pressarverkstaden

För att motverka monotonin och öka trivseln i pressarbetet ”kläcktes” idén om hörlurar med underhållningsmusik. 50 stycken har anskaffats. Dessa tjänstgör samtidigt som hörselskydd och är trådlöst anslutna till en sändarslinga, varför inga hindrande och olycksfalls-skapande sladdar förekommer. Än så länge är det bara en försöksverksamhet och om denna verksamhet slår väl ut så är det endast de som jobbar vid pressarna som kommer att få använda dessa hörlurar.

Dakapo pratade med Kirsti Huhtala om hörlurarna.

”Jag har haft lurarna några veckor nu och jag tycker att de är bra. Man får lyssna på P3 med musik och nyheter och fastän man har lurarna på sig så går det bra att höra vad folk säger. Kanske skulle man önska sig att det ginge att spela musik från kassettbandspelare som omväxling ibland men som jag sa tidigare så tycker jag att det här med lurarna är bra och jag ser gärna att vi får ha kvar dem även i fortsättningen”. (PS. Pekka Andersson på pressarverkstaden upplyser om att det är meningen att man längre fram ska spela musik från kassettbandspelare över anläggningen så det ser ut som Kirsti skulle få sin önskan uppfylld).

Kirsti Huhtala vid en press med hörlurarna påtagna

Belöning – patent

Den 1 november 1972 utdelades en belöning till Rune Wahlund (TTUS) och Rune Wallén (TTBR) för en uppfinning avseende ”Radialfläkthjul”, vilken patentsökts. De idag dyrbara och arbetskrävande monteringsfixturen för fläktskivlarna kan genom förslaget undvikas.

Installerade nya maskiner

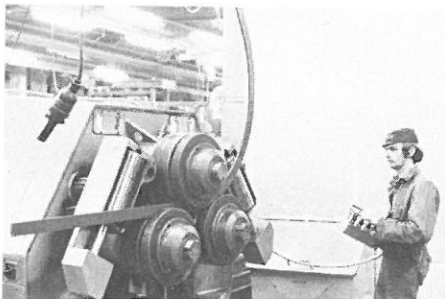
I A-verkstaden har en ny **balanseringsmaskin** installerats. Den är avsedd för balansering av små och medelstora fläkthjul för ventilationsfläktar, byggtorkar, klimataggregat, etc. Genom anskaffning av denna maskin erhålles en mycket påtaglig fördel vid balanseringen genom att den nya maskinen har automatisk indikering av obalansens storlek och läge i en enda köring. Priset på den nya maskinen är ca 60.000 kr.

Anders Nyberg vid den nya balanseringsmaskinen

B-verkstaden har utrustats med en ny **ringbockningsmaskin** för flänstillverkningen. Den nya maskinen är tre gånger så snabb som den gamla. Den har bättre mått noggrannhet och är manövrerad hydrauliskt, varför inte så stora kroppskrafter behövs för utförande av arbetet. Ringbockningsmaskinen kostar ca 80.000 kronor.

Sture Nilsson vid den nya ringbockningsmaskinen.

D-verkstaden har fått en ny **spiromaskin**. Den nya maskinen är 2,5 gånger snabbare än de två redan befintliga spiromaskinerna.

Den ersätter en spiromaskin från 1969, som sänts till den nya fabriken i Goussainville i Frankrike.

Spiromaskinen körs här av Kenneth Lindqvist på Hamnverken

Lastbil

Ny lastbil har anskaffats. Den lastar 5 ton och har flak anpassat till Europapallar (standard). Den kostar ca 55.000 kr. Den gamla är överförd till montage och går nu på transporter i Polen.

Bahco Ventilations nya lastbil

○ utbildning

Georgios Tzintzis gick på den förra kursen i svenska och han tycker så här: "Om man vill lära sig svenska ger en sån' här kurs ett bra tillfälle och man bör gå på den ganska tidigt så att man lär sig språket rätt från början. På kursen fick vi bland annat lyssna på band och lära oss skriva och tala. Läraren talade bara svenska på lektionerna och det tyckte jag var bra för då blev man tvungen att lära sig förstå svenskan. Jag tycker att kursen var jättebra. Vad

beträffar den premie på 500:- som deltagarna får från företaget så tycker jag att den är en god stimulans men den får inte vara skälet till att man går på kursen utan man ska gå där för att man känner att man vill lära sig svenska".

På företaget jobbar ca 20 greker och av dessa gick 9 st på den första och nu 7 st på den andra. Lärare har varit Anna-Lena Fritjofsson från kursverksamheten, Uppsala.

Georgios Tzintzis

I arbetsledarutbildningen har under hösten följande avsnitt avverkats:

Två 3-dagars kurser i "Arbetspsykologi och arbetsledning" med industripsykolog Kjerstin Hallberg som lärare.

Två parallellkurser **Svenska i arbetslivet** med Gunnar Mångsbro som lärare.

Företagets organisation. Lärare Gunnar Mångsbro, Martin Sandblom, Bernt Nedar och Rolf Åkerlind.

Kurs i **Avtalskännedom** med Harry Bertilsson som lärare.

Den fjärde kursen i Arbetarskydd och

företagshälsovård avslutades den 11 december. Hittills har 117 anställda deltagit i dessa kurser och lärare har varit Åke Nilsson.

Utöver den interna lärarledda intensivutbildningen i tyska och franska med 31 deltagare och med Wilhelm Jung som lärare, har 25 anställda påbörjat individuella studier med kassettbandkursen, "Den talande ordboken", i tyska, engelska och franska.

Under 1972 har dessutom en rad externa kurser ägt rum där i genomsnitt ett par anställda från företaget deltagit per kurs. Några exempel på olika kurser.

Budgetering
Ekonomiska beslutsproblem
Utländsk finansiering
Industriell kostnadskontroll

Ventilation och luftkonditionering
Verkstädernas inre miljö
Korrosion och korrosionsskydd

Anställningsfrågor i samband med utlandstjänst
Försäkringar och pensionsfrågor
Företagsstatistik

Arbetsvärdering

Djuppressning
Miljökontroll och produktkontroll

Tillämpad statistisk kvalitetskontroll
Intensivkurs i engelska Brighton

2-veckors inköpsledarseminarium
Säljmetodik och kundpsykologi

Besiktningar av total- och generalentreprenader

Personlig inläring

På dataavdelningen prövas f n en ny utbildningsmetod – personlig inläring (PI) – i samband med utbildning – av en stansoperatris. Den blivande operatrisen får på arbetsplatsen lära sig hur

en stansmaskin fungerar och hur den används med hjälp av en kursbok, instruktioner på ljudband och kassetbandspelare med hörlurar. Kursen är utarbetad av IBM och handledare är Bengt Westling.

Konversationskurs i Tyska

Under våren och hösten har 8 stycken på projekteringsavdelningen FTK med

Gunnar Lilja i spetsen deltagit i en intern konversationskurs i tyska med lektor Gisela Östlund som lärare.

Det här skall Du läsa.... ...Om Du vill hänga med

Förstår Du

den nya matematiken som man lär ut i dagens skolor? Den är inte lätt men betydligt intressantare och roligare än den gamla matematiken.

Klarar Du

att skriva en insändare, leda ett sammanträde, författa en skrivelse till kungen? Varje dag har vi behov av att behärska svenska språket i tal och skrift. Men när kunskaperna ligger långt tillbaka i tiden så blir det onödigt motigt och besvärligt. Läs **Svenska nu!**

Fattar Du

vad man säger på engelska i TV när Du tittar på intervjuer eller serier? Kan Du göra Dig förstädd på engelska? Har Du aldrig läst engelska eller var det mycket länge sedan Du gjorde det så skall Du passa på att lära på nytt – nu!

De fackliga organisationerna vid Bahco Ventilation, Metall, SALF och SIF, erbjuder Dig möjlighet till fria studier via respektive studieförbund (ABF och TBV).

Kurserna är följande:

Matematik på nytt

för Dig som vill veta mer om den nya matematiken och vill bygga på Dina kunskaper från folkskolan. Kursen är

en repetition av de fyra räknesätten och den behandlar högstadiets matematik från sjunde till nionde årsklassen.

Svenska nu

Även den här kursen motsvarar årsklasserna 7 t o m 9 på högstadiet. Här får Du lära Dig om språkets byggstenar, hur man sätter upp skrivelser, hur man lyssnar och talar, beskriver och berättar m m.

Start 1 och 2

Nybörjarkurs i engelska med tonvikt på talspråk och praktiska språkkunskaper. Inga förkunskaper är nödvändiga.

Vart skall Du vända Dig. Råd, upplysningar och anmälningsblanketter finns hos följande ombud, som är utbildade speciellt för att hjälpa Dig tillrätta:

Metall

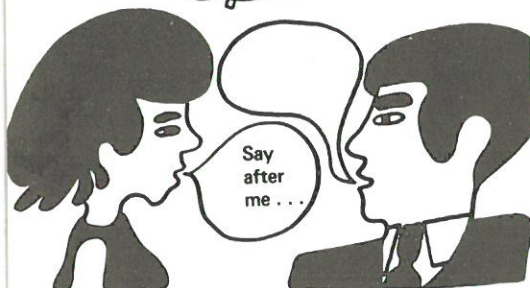
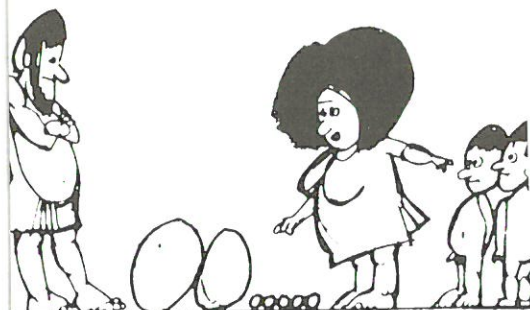
Lennart Svantesson
Sven Olof Lantz
Reijo Marjoniemi
Olle Streiffert

SALF

Berndt Björkman

SIF

Siw Eriksson
Anders Rongelid

○ direkt från facket

AGS- (avtalsgruppsjukförs) och STP- (särskild tilläggspension) avgifter i självdeklaration

Arbetsgivarens avgifter för AGS och STP skall inte påföras arbetstagaren som inkomst och skall följaktligen inte heller tas upp i självdeklarationen. Arbetsgivaren får däremot ta upp avgifterna för STP och ITP som kostnader i rörelsen.

Vuxenutbildningen

Metall avd 53 tillsammans med ABF utbildade under 3 dagar 15 st arbetsplatsombud för uppsökande verksamhet i vuxenutbildningsfrågor. Avsikten med utbildningen var att dessa arbetsplatsombud skulle på arbetsplatsen under arbetstid uppsöka sina arbetskamrater och propagera för studier. Ämnen är bl a svenska, engelska och matematik för att bygga på de kunskaper man fått från folkskolan. Detta var avsett som

ett försök. Försöksperioden skulle vara avslutad den 31 december 1972.

Liknande försök har gjorts bl a i Västmanland med mycket gott resultat, på de arbetsplatser där arbetsgivaren ställt sig positiv till verksamheten.

De som läser Metallarbetaren har säkert inte kunnat undgå att se hur många företag som sagt nej till denna form av försöksverksamhet på grund av produktionsstörningar. Till dessa företag hör även Bahco. Bahco har emellertid lovat att genom sina olika distributionskanaler informera och vidarebefordra de från ABF utsända formulären.

Metallare!

Vi hoppas att du anmäler dig till denna form av studier trots att vi ej kan uppsöka dig på arbetsplatsen. Vänd er till Lennart Svantesson, Sven-Olof Lantz, Reijo Marjoniemi och Ulf Jaensson

Verkstadsklubben

De kontrollstationsförhandlingar som skall vara enligt 5-årsavtalet pågår.

På uppdrag av förbundsstyrelsen har en kommitte från förbundskansliet utrett nya medlemsavgifterna att gälla fr o m den 1 oktober 1973.

Denna utredning har utsänts till avdelningsstyrelsema för yttrande.

Förslaget innebär att avgifterna fr o m den 1 oktober skulle vara:

Lönegränser	Avgifter
—1999	25:-
2000—3499	37:-
3500—	45:-

Avdelningsstyrelsen, som har behandlat denna fråga, är mycket tveksam dels till att bibehålla 3 avgiftsklasser och dels till den kraftiga ökningen. Då förbundsstyrelsens förslag innebär att de nya avgifterna skall vara oförändrade från oktober 1973 till oktober 1977, har avdelningsstyrelsen föreslagit att avgiftshöjningen skall uttagas i två etapper och att 4 avgiftsklasser skall införas.

Förbundsstyrelsen kommer att med ledning av avdelningsstyrelsemas yttrande lägga fram en motion i denna fråga och beslut kommer att fattas vid 1973 års riksstämma, som kommer att hållas i Stockholm i mitten av maj 1973.

Kommittén har baserat sitt förslag till avgifter på vissa antaganden angående pris-, löne- och medlemsutveckling samt på de krav som kan komma att ställas på förbundet under prognosperioden. Härvid kan bl a nämnas att förhandlingsverksamheten beräknas bli mer omfattande genom att fler frågor blir föremål för förhandlingar och genom en fortsatt och kanske än intensivare strukturförändring inom industrin. Företagsdemokratifrågorna och den därmed sammanhängande frågan om tillsättande av representanter i aktiebolagens styrelser kommer att kräva ökade utbildnings- och rådgivningsinsatser. Arbetsmarknadsbevakningen kommer att bli omfattande och utvecklingen av trygghetsfrågorna kommer att kräva stora insatser.

En ytterligare höjning av avgifterna till arbetslöshetskassan utöver den höjning som ägt rum 1972 har bedömts erforderlig fr o m september 1973. Detta medför en ny kraftig utgiftsökning för förbundet.

Krav på utökad och förbättrad service till medlemmar och medlemsgrupper medför ökade kostnader för förbundet förbundsavdelningarna och tjänstemannaklubbarna.

För att skapa bättre förutsättningar för förbundet att kunna uppnå för medlemmarna väsentliga mål krävs förstärkning av konfliktberedskapen.

Vid den ordf.konferens som hölls i Stockholm den 2 december framkom att ca 17 av förbundets 27 avdelningar önskade 4 avgiftsklasser.

Avgifterna skulle då bli följande:

Avgiftsklass	Nuvarande avgifter	Exempel avgifter
1	—1399	17 20
2	1400—2399	25 28
3	2400—3499	32 38
4	3500—	32 45

Dakapo gratulerar

80 år

Nils Bergqvist 9 jan

67 år

Karl Sellin 4 feb B-verkst.
Ernst Gustavsson 26 feb A-verkst.

65 år

Sture Hellmark 17 feb D-verkst.

50 år

Ingemar Andersson 31 jan A-verkst.
Eric Julin 10 feb Belgien
Lars-Eric Löfgren 23 feb FPK

~~Sture Hellmark 23 feb D-verkst.~~

○ Bahco if.

Bordtennisframgångar

Från den aktiva delen av sektionen kan meddelas att säsongupptakten varit mer än lovande. A-laget, som spelar i div IV, har startat med fem raka segrar, varav tre med hela 6-0. En förlust har B-laget inkasserat, men hänger ändå med i toppen på den uppländska reservlagsserien. C-laget slutligen, har vunnit samtliga sina matcher och leder sin serie.

Ungdomsverksamheten har utökats ytterligare och en del fina framgångar no-

terades vid DM, som spelades i Norrtälje i november.

Juniorlaget blev distriktsmästare — f.ö. Bahco IF:s första DM-tecken i bordtennis — genom att slå hemmalaget BTK Telje i en oerhört jämn och spännande finalmatch. Medlemmarna i det historiska Bahco-laget heter: Jan Pettersson, Peter Waltersson och Ronald Ehn. Samma lag blev dessutom tvåa i pojkklassen, slagna med mycket knapp marginal av Rimbo BTK.

Korpaktiviteten i Sundsvall

Här uppe i Sundsvallsdistriktet har vi i år varit i elden med två lag i 7-mannafotbollen. Lag 1, som spelat i grupp 2, är sammansatt av filialpersonalen, förstärkt med två man ur Sjukhusbyggets tjänstemannastab. Lag 2, som spelat i grupp 14, har bestått av montörer från bygget.

Resultatet av säsongen är synnerligen bra. Förstalaget snodde åt sig guldplaketterna och spelar nästa säsong i grupp 1, mest tack vare eminenta målsportaren Kjell Nordmark. Även försvaret med stöttepelaren och lagledaren Hans Norehall har skött sig med den äran. Däremot har backkämpen Åke Åsberg

haft för många vågdalar för att få godkänt. En stor överraskning har vindsnabbe ytterm Kjell Persson varit. Hans skruvade hömor har vållat stora problem, inte minst för medspelarna. Andralaget klarade tack vare en stark slutspurt tredjeplatsen i sin grupp. Duktiga där: hy Håkan Johnsson och mv Sune Dahlberg, som fått göra många bejublade insatser, ofta på grund av ch Hans "Lillen" Lundbergs något diffusa spelsätt. En stor del av lagens framgångar skall också tillskrivas den röststarka hejaklacken, som ställt upp i vått och torrt: Pelle och Hjördis Hellzén, Larry Näslund och Börje Larsson. Högljudast: Larry Näslund.

Lag 1
Framre raden från vänster:
Kjell Persson, Bo Ekblom, Thomas Anders-

son, Hans Norehall, Enar Wedin, Roger Skoogh.
Bakre f v Kjell Nordmark, Åke Åsberg

Lag 2
Liggande: John Gulliksson, Hans Lundberg.
Sittande f v: Sune Dahlberg, Hans Johans-

son, Håkan Johnsson, Christer Kadin, Håkan Larsson, Anders Ellsén, Lars Heurlin.

4 bilder om inriggad 4

Roddsektionen på Göteborgskontoret har nu fått sin efterlängtade inriggade fyra.

Båten sjösattes och provades under värmdiga former en skön höstkväll vid Göteborgs Roddförenings hamn vid Saltholmen i närheten av Långe drag.

Roddsektionen vid Göteborgskontoret tackar Bahco IF för den fina båten, som säkert kommer att ge oss många tillfällen till nyttig motion och härlig avkoppling.

Leif Lindenhag och Gösta Åhgren har nästan fått båten i sitt rätta element. Leif torkar svetten ur pannan, medan Gösta funderar på vart övrig besättning tog vägen.

Klart skepp och beredda till start!
F v Lars Jakobsson, Leif Lindenhag, Bo Åberg och Gösta Åhgren.

Vilken fighting spirit. Lars Jakobsson och Leif Lindenhag ger allt för att passera ljudvallen.

Efter en härlig roddtur smakar kaffet och smörgåsarna jättebra tycker f v Eigil Kragh, Lars Jakobsson, Bo Åberg och Leif Lindenhag.

sektionsmeddelande

Roddsektionen har inte heller i år en egen gymnastiktid p g a att antalet deltagare är för få för att uppehålla en lokal. Gymnastiken bedrivs istället tillsammans med Bahco IF:s gymnastiksektion i Korsängsskolans gymnastiksal tisdagar kl 1900–2000.

Roddsektionen

Brännbollssektionen har i höst startat volleyboll. Vi håller till i Västerledsskolan, gymnastiksal nr 1, måndagar kl 2000–2200. Det är en trevlig avkoppling, som vi hoppas att ni kommer och prövar på.

Närmare upplysningar kan lämnas av:

Siv Eriksson 260
Leif Wallgren 0-95
Anders Rongelid 380 40

Alla är hjärtligt välkomna!

Om intresset är tillräckligt stort så kommer eventuellt en separat volleybollsektion att startas senare.

Brännbollssektionen

Squash-sporten för hela familjen!

Squash är "spelet för dagen" i Örebro just nu. Att det har blivit så beror med sannolikhet på att det inte krävs några direkta förkunskaper i ämnet, utan vem som helst kan dunka, slå och springa så länge orken räcker. Bolluslingen kommer ju alltid tillbaka under förutsättning att man själv träffar förstas. En härlig motion är det i varje fall. Prova själva någon gång.

Detta stod att läsa i ett brev som hamnade på Dakaporedaktionens bord, skrivet av Rune Högberg, Örebrokontoret.

Tyvärr så har vi inte haft möjlighet att själva prova på, men istället så tog vi kontakt med Svenska Squashförbundet för att få närmare information om spelet.

Här nedan publicerar vi med Svenska Squashförbundets tillåtelse en introduktionsfolder (förminskat till hälften) där det står att läsa det mesta om squash och som på ett fint sätt med trevliga illustrationer beskriver hur man spelar squash.

I Enköping har vi inte än så länge någon squashbana utan vi är tvungna att spela i Uppsala.

Om Du är intresserad av spelet så tag kontakt med Lars-Eric Löfgren, PPK, som kan hjälpa Dig med mera upplysningar. Blir vi tillräckligt många så kan vi ordna gemensamma transporter samt ordna lokalhyring centralt genom företagets försorg.

Ha det skönt med squash!

Yvonne Göransson och Sven Hjerling, Örebrokontoret, «kör hårt» i Squash-hallen i Örebro

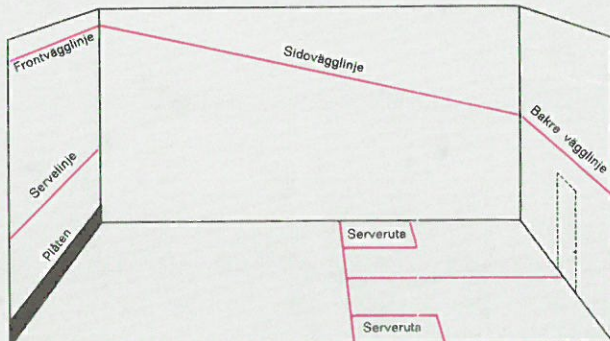
HISTORIK

Squash Rackets, som är det officiella namnet, kommer från England som så många andra bollsporter. I sin första gestalt såg man det redan i mitten på 1300-talet. Ett spel som inte alls är litet det vi nu ser på squashbanor världen runt. Det moderna spelet är inte så gammalt. Squashens verkliga bredd och spridning kom under 20- och 30-talet. De första officiella engelska amatörmästerskapen daterar sig till 1922. 1928 bildades SRA (Squash Rackets Association) som från början var det nationella engelska förbundet. International Squash Rackets Federation ser sedan till på att tillåta övertagligt SRA:s internationella roll och består av världens främsta nationer inom squash. 1930 ägde de första öppna engelska mästerskapen rum. Redan från början dominerade de professionella spelarna. Främst då de från England, Egypten och Pakistan.

BANAN

Den har fyra väggar samt tak. Golvet är av trä. Väggen är oftast av betong. Yrskiktet består av s k memorputa, som ger en slit och hållfast yta. Dörren till banan är placerad i bakväggen. Den får inte ha några utskjutande delar utan måste vara «ett» med bakväggen. Väggen är vita och linjerna röda. Banans längd är 0,75 meter och bredd 6,40.

Frontväggens övre begränsningslinje är 4,57 meter över golvet. Servelinjen är 1,85 meter över golvet. Längst ner på frontväggen ligger dämparen (plåten). 45 centimeter ovan golvet. Bakväggen och sidväggarna har som enda begränsningslinjer de som utgår från frontväggen och markerar banans övre gränser. Banans övre begränsningslinje från golvet är 2,13 meter från golvet.

UTRUSTNING

Klädseln bör helst vara vit. Skor med ljusa sula. Det finns för närvarande tre rackettyper. En helt i trä, en med stålskaft och en av glasfiber. Den är 88 cm lång 19,5 cm bred. Handtaget är klätt med förtä, läder eller gummi. Bollen väger cirka 23 gr. Den är inte genomgången i början studerar den dåligt, men efter en stunds bollning har den fått den rätta värmen.

1 a Serven rätt. A server över servelinjen och in i B:s ruta. Två tänkbara bollvägar syns ovan.

2 a Serven fel. Serven som kommer från A går inte in i B:s ruta. B avgrör dock om bollen skall spelas (se 1 b). Om däremot A missar bollen i servogömböcket, så är taktet eller utanför begränsningslinjerna eller i plåtan har A förlorat sin serve. Han får då ingen andra chans.

3 a Bollen i spel. B har returnerat A:s serve och nu kan A antingen (vänstra linjen) låta bollen studsa en gång i golvet innan han slår på den (bollen dock «dö» efter två golvsuddar) eller också (högra linjen) slå på volley. Bollen behöver alltså inte gå i golvet innan.

1 b Serven fel. A som server, med ena foten i sin servruta, får visserligen in bollen i B:s ruta, men bollen går under servelinjen på frontväggen. Dock får B avgröra om han vill spela bollen eller ej. Förklarar han så på bollen men missar har A vunnit bollen. Slår inte B bollen går serven om.

2 b Bollen förlorad. Antingen det gäller serve eller under spelets gång så är bollen död vid följande tre tillfällen. Övartför röda linjen som går runt hela banan. Bollen träffar plåtan vid frontväggen. Bollen går i golvet efter slag och innan frontväggen träffas.

3 b Spelet i gång. Bollen behöver inte gå direkt mot frontväggen utan kan som B visar — först slå mot en sidvägg för att därefter nå frontväggen. A, som har en föredömlig position i mittet, måste nu slå på bollen innan den studerar två gånger i golvet.

POJNGBERÄKNING

Man spelar matcher i bäst av tre eller fem games (set). Poäng får man om man vinnar sin serve. Ansvaret ej. Samma system som i badminton. Man går till 9 och då måste man ha en ledning med minst 2 poäng. En 9-7. Om spelet när alliförna 8-8 bestämmer serveomtagaren om han vill ett spelat skall gå till tio eller to. Vid detta tillfälle får inte matchen sluta med två poängs vinst. Det kan bli 9-8, 10-8 eller 10-9. Den som har serven bestämmer från vilken ruta han vill slå den. Dock måste han, om han förtärlar att ha serven, byta ruta vid nästa serveuttag. Förloren sin serve är det motståndaren tur att få serven. Detta ger dock ingen poängförutsett eller vinst för förra servaren.

Squash spelles på liten bana.

Det är därför mycket viktigt att man får sig handkas med racketen på rätt sätt. Man får inte «ta ut» slaget eller «ringa» racketen som man gör i golf och tennis. Plakerna för skador är då «svårårla». Om man under spelets gång «kommer åt» sin motparters antingen med racketen eller med kroppen, bör man i en vänskapmatch spela om bollen. I officiella matcher med donatorer avgrör denne från fall till fall.

Man måste dessutom tänka på att partnern alltid skall kunna slå på bollen. Man får inte «sticka» bollen eller stå i vägen.

En öskrivare lag är vidare att man ibland håller in ett slag om man märker att partnern står precis i skottningen. Man bugar då litet. Detta gäller i alla vänskapsspel. I officiella tävlingar — SM och internationella matcher — tas inte samma hänsyn. Motståndaren får då ofta finna sig i att få bollen i ryggen. Då hotkar man att motståndaren avaktigt slå i vägen och att han borde ha flytt sig ut bollen. Man kan då vinna bollen (se 6 a och 6 b).

4 a Vinner boll. Två exempel när A vinner bollen. B står framför A och har ingen möjlighet att hinna ner i bakre hörnet innan A slår i ena fasett studerar bollen två gånger i golvet och är död. I det andra är det en tråkig lobb som alls ända ner i hörnet. B utan chans.

5 a Vtna boll. A dominerar här banan och B vet inte om A skall slå en lös boll i ena hörnet, en hård boll ner mot bakväggen eller en lobb i något bakhorn. I detta fall lutar A B genom att slå ett relativt löst men hög bollbott. som stannar kvar i backhandensidans horn.

6 a Let. Man kan vid en del tillfällen begära att bollen spelas om i det här fallet ges inte A någon chans att slå på bollen efter som B inte flyttar sig. Men skall nämligen alltid kunna slå «ett» slag, utan att därför behöva räkna att motståndaren får racketen i huvudet. Man bugar då «let». Bollen spelas om.

7 a Letboll? Nej! Banan är liten och det kan inträffa att man slår bollen på sin motståndare. A har i ovanstående fall kunnat slå slaget, men B har kommit i bollbanans vägg (B var ju på väg in mot centrum) och bollen som tydligt var på väg rakt mot frontväggen går alldeles in om. A vinner bollen.

4 b Spelet i gång. Man vinner bollen på olika sätt. Ovan ses hur A med en lös boll sätter B helt chanslös. B har inte gått fram till mitt-punkten och hinner därför inte A:s bollar. Den studerar två gånger och A vinner bollen med domarens avaktigt slå i vägen och att han borde ha flytt sig ut bollen. Man kan då vinna bollen (se 6 a och 6 b).

5 b Bästa position. Man skall alltid sträva efter att komma in i centrum på banan. Därför behåller man spelets gång. Ovan har B returnerat en boll och står kvar på sin vänsterkant. A däremot slår bollen ut med långväggen och strävar genast in mot mittet.

6 b Let? Nej! Squash är en gentlemanssport. Ibland kan man begära let och ibland inte. I ovanstående exempel slår B på bollen, men så dåligt att den ändå skulle gå i golvet innan frontväggen träffas. Visserligen råkar A få bollen på sig men för en god sportman står det klart att det inte var A:s fel att bollen inte nådde frontväggen. B förlorar bollen. A får serven.

7 b Letboll? Ja. I detta fall har A en chans att returnera bollen. Han måste först slå bollen mot ena långväggen. B står tyvärr i bollbanans vägg. Om bollen hade gått rakt mot frontväggen (se 7 a) hade A vunnit bollen. Nu går bollen em efterom riktningen klart var på väg rakt mot frontväggen går alldeles in om. A vinner bollen.

Denna introduktion till Squash är författad av Ronald Jonsson, Stockholms Squashklubb, författad av Svenska Mästare med hjälp av Torsten Bergantz, tecknare, och Guy St Cyr, Aftaljen.

För litteratur om Squash hänvisar vi till: på svenska Den första boken i Squash av Bertel Nathorst.

på engelska bl. a. Squash Rackets by Hashim Khan, Souvenir Press, Squash Rackets by J. H. Giles, Kaye & Ward, och Your Book of Squash samt Improving Your Squash by R. B. Hawkey, Faber & Faber Ltd.

SQUASH

Introduktion till Squash

Utdelas gratis!

Copyright 1970 Svenska Squashförbundet

Enligt laggen om upphovsrätt av den 30 december 1969 är det förbjudet att utan tillstånd av copyrightinnehavaren helt eller delvis mångfaldiga detta verk.

Hjortmans, Gbg.